A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2023. szeptember 14.*

„Fellebbezés – Állami támogatások – A Frankfurt-Hahn repülőtérnek a Németországi Szövetségi Köztársaság által nyújtott működési támogatás – EUMSZ 108. cikk – A hivatalos vizsgálati eljárás megindításának mellőzéséről szóló határozat – Megsemmisítés iránti kereset – Érdekelt fél minőség – Az eljárási jogok védelme”

A C-466/21. P. sz. ügyben,

a **Land Rheinland-Pfalz** (képviselik: R. van der Hout és C. Wagner Rechtsanwälte)

fellebbezőnek,,

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2021. július 29-én benyújtott fellebbezése tárgyában,

a többi fél az eljárásban:

a **Deutsche Lufthansa AG** (székhelye: Köln [Németország], képviseli: A. Martin-Ehlers Rechtsanwalt)

felperes az elsőfokú eljárásban,

az **Európai Bizottság** (képviselik: C. Georgieva és T. Maxian Rusche, meghatalmazotti minőségben)

alperes az elsőfokú eljárásban,

a **Németországi Szövetségi Köztársaság**

beavatkozó fél az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: C. Lycourgos (előadó) tanácselnök, L. S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin és O. Spineanu-Matei bírák,

főtanácsnok: P. Pikamäe,

hivatalvezető: M. Krausenböck tanácsos,

* Az eljárás nyelve: német.

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2022. november 30-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2023. március 9-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Fellebbezésével a Land Rheinland-Pfalz (Rajna-vidék-Pfalz szövetségi tartomány, Németország; a továbbiakban: Land) az Európai Unió Törvényszéke 2021. május 19-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság ítéletének (T-218/18, a továbbiakban: megtámadott ítélet, EU:T:2021:282) hatályon kívül helyezését kéri, amely ítélettel a Törvényszék megsemmisítette a Frankfurt-Hahn repülőtérnek nyújtott működési támogatással kapcsolatban Németország által végrehajtott SA.47969 (2017/N) állami támogatásról szóló, 2017. július 31-i C(2017) 5289 final bizottsági határozatot (a továbbiakban: vitatott határozat).

2 Csatlakozó fellebbezésében az Európai Bizottság szintén a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését kéri.

3 Csatlakozó fellebbezésében a Deutsche Lufthansa AG (a továbbiakban: DLH) ezen ítélet hatályon kívül helyezését kéri annyiban, amennyiben a Törvényszék elutasította az általa az elsőfokú eljárásban előterjesztett egyetlen jogalap első részének második kifogását.

Jogi háttér

Az (EU) 2015/1589 rendelet

4 Az [EUMSZ 108. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 2015. július 23-i (EU) 2015/1589 tanácsi rendelet (HL 2015. L 248., 9. o.) 1. cikke így rendelkezik:

„E rendelet alkalmazásában:

[…]

h) »érdekelt fél«: olyan tagállam vagy személy, vállalkozás vagy vállalkozások társulása, amelyek, illetve akinek érdekeit a támogatás nyújtása érintheti, különösen a támogatás kedvezményezettje, a versenytárs vállalkozások és a szakmai szövetségek.”

5 E rendelet 4. cikke előírja:

„[…]

(3) Amennyiben az előzetes vizsgálatot követően a Bizottság úgy találja, hogy nem merült fel kétség a bejelentett intézkedés belső piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, és amennyiben az az EUMSZ 107. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, a Bizottság úgy határoz, hogy az intézkedés összeegyeztethető a belső piaccal (a továbbiakban: kifogást nem tartalmazó határozat). A határozat megjelöli, hogy az EUMSZ-ben szereplő melyik kivétel került alkalmazásra.

(4) Amennyiben az előzetes vizsgálatot követően a Bizottság úgy találja, hogy kétség merült fel a bejelentett intézkedés belső piaccal való összeegyeztethetőségét illetően, az EUMSZ 108. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárás kezdeményezéséről dönt (továbbiakban: hivatalos vizsgálati eljárást kezdeményező határozat).

[…]”

A 651/2014/EU rendelet

6 A 2017. június 14-i (EU) 2017/1084 bizottsági rendelettel (HL 2017. L 156., 1. o.) módosított, az [EUMSZ 107. és EUMSZ 108. cikk] alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló, 2014. június 17-i 651/2014/EU bizottsági rendelet (HL 2014. L 187., 1. o.; helyesbítések: HL 2016. L 149., 8. o.; HL 2021. L 365., 47. o.; a továbbiakban: 651/2014 rendelet) 56a. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A repülőterekre irányuló beruházási támogatás a Szerződés 107. cikkének (3) bekezdése szerint összeegyeztethető a belső piaccal, és mentesül a Szerződés 108. cikkének (3) bekezdésében előírt bejelentési kötelezettség alól, feltéve, hogy teljesülnek az e cikk (3)–(14) bekezdésében és az I. fejezetben rögzített feltételek.

(2) A repülőterekre irányuló működési támogatás a Szerződés 107. cikkének (3) bekezdése szerint összeegyeztethető a belső piaccal, és mentesül a Szerződés 108. cikkének (3) bekezdésében előírt bejelentési kötelezettség alól, feltéve, hogy teljesülnek az e cikk (3), (4), (10) és (15)–(18) cikkében és az I. fejezetben rögzített feltételek

[…]

(6) Nem nyújtható beruházási támogatás meglévő, az [a Közösségben a légi járatok működtetésére vonatkozó közös szabályokról szóló, 2008. szeptember 14-i] 1008/2008/EK [európai parlamenti és tanácsi] rendelet [(HL 2008. L 293., 3. o.)] 2. cikkének 16. pontja értelmében vett menetrend szerinti légi járatokat üzemeltető repülőtértől 100 kilométeren belül elhelyezkedő, illetve onnan gépjárművön, buszon, vonaton vagy nagysebességű vonaton 60 percen belül megközelíthető repülőtérnek.

(7) Az (5) és (6) bekezdés nem alkalmazandó azokra a repülőterekre, amelyeknek az átlagos éves utasforgalma a támogatás tényleges odaítélését megelőző két pénzügyi évben nem haladta meg a 200,000 főt, amennyiben a beruházási támogatás következtében a repülőtér átlagos éves utasforgalma valószínűsíthetően nem emelkedik 200,000 fő fölé a támogatás odaítélését követő két pénzügyi évben.

(8) A (6) bekezdés nem alkalmazandó, ha a beruházási támogatást meglévő, az 1008/2008/EK rendelet 2. cikkének (16) bekezdése értelmében vett menetrend szerinti légi járatokat üzemeltető repülőterektől 100 kilométeren belül elhelyezkedő repülőtérnek nyújtják, feltéve, hogy az érintett többi meglévő repülőtér mindegyike és a támogatásban részesülő repülőtér közötti teljes utazási idő szükségképpen tengeri úton legalább 90 perc, vagy ahhoz légi közlekedést kell igénybe venni.

[…]”

A légi közlekedési támogatásokról szóló iránymutatás

7 A repülőtereknek és a légitársaságoknak nyújtott állami támogatásról szóló iránymutatás (HL 2014. C 99., 3. o.; a továbbiakban: a légi közlekedési támogatásról szóló iránymutatás) 25. pontja a következőképpen rendelkezik:

„25. Ezen iránymutatás alkalmazásában:

[…]

(12) »repülőtér vonzáskörzete«: a földrajzi piac határa, amely rendes körülmények között nagyjából 100 kilométeres sugarú körnek, illetve gépjárművön, buszon, vonaton vagy nagysebességű vonaton 60 perc utazással töltött időnek felel meg; egy adott repülőtér vonzáskörzete azonban ettől eltérő lehet, és figyelembe kell venni minden egyes konkrét repülőtér sajátosságait. A vonzáskörzet mérete és alakja repülőterenként eltérő, a repülőtér különféle jellemzőinek, többek között üzleti modelljének, elhelyezkedésének, és az általa kiszolgált célállomásoknak a függvényében;

[…]”

8 A légi közlekedési támogatásokról szóló iránymutatásnak „Repülőtereknek nyújtott működési támogatás” című 5.1.2. szakasza alá tartozó 114., 115., 131. és 132. pontja a következőket írja elő:

„114. Mindazonáltal a veszteséges repülőterek elszaporodása nem segíti a közös érdekű célkitűzéseket. Amennyiben egy repülőtér ugyanabban a vonzáskörzetben található, mint egy másik, kihasználatlan kapacitású repülőtér, a megalapozott utas- és áruforgalmi előrejelzéseket tartalmazó üzleti tervnek fel kell vázolnia az ugyanabban a vonzáskörzetben található repülőtér forgalmára gyakorolt valószínűsíthető hatást.

115. Következésképpen a Bizottság kétségesnek tartja majd azokat a kilátásokat, melyek szerint egy veszteséges repülőtérnek sikerül elérni az összes működési költség fedezését az átmeneti időszak végén, ha egy másik repülőtér található ugyanabban a vonzáskörzetben.

[…]

131. A működési támogatás összeegyeztethetőségének értékelésekor a Bizottság a verseny torzulását és a kereskedelemre gyakorolt hatást fogja figyelembe venni. Amennyiben egy repülőtér ugyanabban a vonzáskörzetben található, mint egy másik, kihasználatlan kapacitású repülőtér, a megalapozott utas- és áruforgalmi előrejelzéseket tartalmazó üzleti tervnek fel kell vázolnia az ugyanabban a vonzáskörzetben található repülőterek forgalmára gyakorolt valószínűsíthető hatást.

132. Az ugyanabban a vonzáskörzetben található repülőtérnek szánt működési támogatás csak akkor lesz a belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető, ha a tagállam bebizonyítja, hogy az ugyanabban a vonzáskörzetben található valamennyi repülőtér képes lesz elérni az összes működési költség fedezetét az átmeneti időszak végére.”

A jogvita előzményei

9 2017. április 7-én a Németországi Szövetségi Köztársaság bejelentette a Bizottságnak azon szándékát, hogy 2018 és 2022 között egymást követően, e repülőtér veszteséges állapota miatt működési támogatást (a továbbiakban: szóban forgó támogatás) nyújt a Frankfurt-Hahn repülőtérnek. E repülőteret a Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH (a továbbiakban: FFHG) üzemelteti.

10 A vitatott határozatban a Bizottság lényegében úgy határozott, hogy nem kell megindítani az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárást, mivel a szóban forgó támogatás – jóllehet az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében vett „állami támogatásnak" minősül – e cikk (3) bekezdésének c) pontja alapján összeegyeztethető a belső piaccal. A Bizottság e határozatot többek között azzal indokolta, hogy nincsenek más repülőterek a Frankfurt-Hahn repülőtér – amely repülőtér az említett támogatás kedvezményezettje volt – vonzáskörzetében.

11 A vitatott határozat elfogadását megelőzően a Bizottság két határozatot fogadott el a Németországi Szövetségi Köztársaság által a Frankfurt-Hahn repülőtér és a Ryanair javára hozott intézkedésekkel kapcsolatban, nevezetesen először is a Frankfurt-Hahn repülőtér javára a 2009–2011 közötti pénzügyi intézkedésekkel kapcsolatban Németország által nyújtott SA.32833 (11/C) (korábbi 11/NN) számú állami támogatásról szóló, 2014. október 1-jei (EU) 2016/788 határozatot (HL 2016. L 134., 1. o.), amely a Törvényszék által a 2019. május 17-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság végzéssel (T-764/15, EU:T:2019:349) elutasított megsemmisítés iránti kereset tárgyát képezte, másodszor pedig a Frankfurt-Hahn repülőtér finanszírozására és a repülőtér és a Ryanair közötti pénzügyi kapcsolatokra vonatkozó, Németország által nyújtott SA.21121 (C29/08) (korábbi NN 54/07) számú állami támogatásról szóló, 2014. október 1-jei (EU) 2016/789 bizottsági határozattal (HL 2016. L 134., 46. o.) amely a Törvényszék által a 2019. április 12-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság ítéletben (T-492/15, EU:T:2019:252) elutasított megsemmisítés iránti kereset tárgyát képezte. A Törvényszék e két határozata ellen benyújtott fellebbezéseket a Bíróság a 2021. július 15-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság ítéletben (C-453/19 P, EU:C:2021:608) és a 2022. január 20-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság ítéletben (C-594/19 P, EU:C:2022:40) elutasította.

12 Egyébiránt 2018. október 26-án a Bizottság úgy határozott, hogy hivatalos vizsgálati eljárást indít a DLH SA.43260 hivatkozási számon nyilvántartásba vett panasza alapján a Frankfurt-Hahn repülőtér és a Ryanair javára hozott egyéb intézkedésekkel kapcsolatban. Ezt a határozatot 2019. szeptember 13-án közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2019. C 310., 5. o.; a továbbiakban: Hahn IV. határozat).

A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

13 A Törvényszék Hivatalához 2018. március 29-én benyújtott keresetlevelével a DLH keresetet indított a vitatott határozat megsemmisítése iránt.

14 A DLH a Törvényszék előtt lényegében egyetlen jogalapra hivatkozott, amely három részből áll, amelyek közül az első azon alapult, hogy a Bizottság elmulasztotta figyelembe venni az elé terjesztett ügy lényeges tényállását, a második, hogy a Bizottság elmulasztotta figyelembe venni a Frankfurt-Hahn repülőtéren már nyújtott egyéb támogatásokat, a harmadik pedig a Bizottság által elkövetett mérlegelési hibákon alapult.

15 A megtámadott ítéletben a Törvényszék mindenekelőtt megállapította, hogy a DLH által indított kereset elfogadható. Az ügy érdemét illetően a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a Frankfurt-Hahn repülőtér vonzáskörzetét illetően a Bizottság nem vette megfelelően figyelembe az összes olyan kritériumot, amely a légi közlekedési támogatásokról szóló iránymutatás alapján végzett értékeléséhez szükséges volt, és hogy ennélfogva a vizsgálat „elégtelen és hiányos jellege” abból eredően nem tette lehetővé ezen intézmény számára, hogy a szóban forgó támogatás belső piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatos minden kétséget eloszlathasson. A Törvényszék, miközben elutasította a DLH által felhozott összes többi kifogást, részben helyt adott a DLH által az első fokon benyújtott keresetben felhozott egyetlen jogalap harmadik részének, és ezen okból megsemmisítette a vitatott határozatot.

A felek kérelmei

Az alapfellebbezés kérelmei

16 Fellebbezésében a Land azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és utasítsa el véglegesen az első fokon indított keresetet, és

– a DLH-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

17 A DLH azt kéri, hogy a Bíróság:

– utasítsa el a fellebbezést mint részben elfogadhatatlant, vagy legalábbis mint megalapozatlant, és

– a Landot kötelezze az eljárás költségeinek viselésére.

18 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;

– utasítsa el az első fokon indított keresetet mint elfogadhatatlant, és mindenesetre mint megalapozatlant, és

– a DLH-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

A DLH által benyújtott csatlakozó fellebbezésben foglalt kérelmek

19 Csatlakozó fellebbezésében az DLH azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet annyiban, amennyiben a Törvényszék elutasította az egyetlen jogalapja első részének második kifogását, és

– a Landot kötelezze az eljárás költségeinek viselésére.

20 A Land azt kéri, hogy a Bíróság:

– utasítsa el a DLH csatlakozó fellebbezését,

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és „véglegesen utasítsa el” az első fokon benyújtott keresetet, és

– a DLH-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

21 A Bizottság azt kéri, hogy:

– utasítsa el a DLH által benyújtott csatlakozó fellebbezést mint elfogadhatatlant, és mindenesetre mint megalapozatlant, és

– a DLH-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

A Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezésben foglalt kérelmek

22 Csatlakozó fellebbezésében a Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;

– utasítsa el az első fokon indított keresetet mint elfogadhatatlant, és mindenesetre mint megalapozatlant, és

– a DLH-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

23 A DLH azt kéri, hogy a Bíróság:

– utasítsa el a Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezést mint elfogadhatatlant, és mindenesetre mint megalapozatlant, és

– a Bizottságot kötelezze az eljárás költségeinek viselésére.

24 A Land azt kéri, hogy a Bíróság:

– adjon helyt a Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezésnek, és

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és „véglegesen utasítsa el” az első fokon indított keresetet, és

– a DLH-t kötelezze az elsőfokú eljárás és a fellebbezési eljárás költségeinek viselésére.

A megtámadott ítélet végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelemről

25 A Land 2021. szeptember 10-én benyújtott kérelme arra irányult, hogy a Bíróság rendelje el a megtámadott ítélet végrehajtásának felfüggesztését.

26 A Bíróság elnökhelyettese a 2021. november 30-i Land Rheinland-Pfalz kontra Deutsche Lufthansa végzésben (C-466/21 P-R, EU:C:2021:972) elutasította e kérelmet.

A szóbeli szakasz újbóli megnyitása iránti kérelemről

27 A főtanácsnok indítványának ismertetését követően a DLH a Bíróság Hivatalához 2023. április 6-án és 2023. július 11-én benyújtott két beadványában kérte, hogy a Bíróság eljárási szabályzatának 83. cikke alapján rendeljék el az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását.

28 Kérelmének alátámasztása érdekében a DLH olyan új tényekre hivatkozik, amelyekről a jelen indítvány olvasata előtt nem volt tudomása. Először is a tartomány beadványt nyújtott be a Landgericht Köln (kölni tartományi bíróság, Németország) előtt folyamatban lévő jogvitában a Hahn IV. határozatban említett intézkedéseknek megfelelő összegek visszatérítésére vonatkozóan. A DLH különösen arra hivatkozik, hogy ebben a beadványban a Land azt állítja, hogy ő és a Ryanair versenyben állnak egymással. Másrészt a DLH arra hivatkozik, hogy az Oberlandesgericht Koblenz (koblenzi regionális felsőbíróság, Németország) hozott olyan ítéletet, amely elismerte, hogy a Frankfurt-Hahn repülőtérnek nyújtott támogatások a Ryanair javára nyújtott kereszttámogatásnak minősülnek, ami megerősíti, hogy e támogatások közvetlenül és személyében érintik a DLH-t.

29 Eljárási szabályzatának 83. cikke értelmében a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor elrendelheti az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását, különösen, ha a fél e szakasz befejezését követően a határozatára nézve döntő jelentőségű új tényt hoz fel.

30 A jelen ügyben azonban a DLH által előterjesztett kérelmek nem tárnak fel egyetlen olyan új tényt sem, amely döntő befolyást gyakorolhatna a Bíróság által meghozandó határozatra.

31 Ilyen körülmények között a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően megállapítja, hogy nem kell elrendelni az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását.

A Bizottság alapfellebbezésének és csatlakozó fellebbezésének elfogadhatóságáról

Az alapfellebbezés elfogadhatóságáról

A felek érvei

32 A DLH úgy véli, hogy a fellebbezés elfogadhatatlan, mivel először is a Land által a képviselője perbeli meghatalmazásának bizonyítékaként benyújtott irat túl régi és általános, és nem tartalmaz semmilyen információt a képviselendő személy kilétéről, még akkor sem, ha azt a Land nevében írták alá. Másodszor, a DLH úgy véli, hogy a Landot a megtámadott ítélet csak azért érinti közvetlenül, mert köteles visszatéríttetni a szóban forgó támogatás azon részeit, amelyeket már odaítéltek az FFHG-nek, és a jövőben nem kifizetni az FFHG részére az ilyen részleteket. Márpedig a Land megtagadta, hogy ilyen kötelezettséget vállaljon. A fellebbezés benyújtása tehát visszaélésszerű. Harmadszor, a megtámadott ítélet nem eredményezi a Land joghelyzetének módosítását, mivel a Land valójában az FFHG új részvényesei, valamint a Ryanair érdekeit kívánja megvédeni. Negyedszer, a Landnak nem fűződik érdeke az eljáráshoz, mivel a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése semmilyen előnnyel nem jár számára.

33 Viszonválaszában és a Bíróság előtti tárgyaláson a DLH végül előadta egyrészt, hogy a fellebbezés sérti a Törvényszék 2019. május 17-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság végzéséhez (T-764/15, EU:T:2019:349) fűződő jogerő elvét, másrészt pedig, hogy a Landnak már nem fűződik érdeke az eljáráshoz, mivel az FFHG jelenlegi gazdasági helyzete már nem tette lehetővé számára, hogy elérje a szóban forgó támogatás fennmaradó részének folyósítását.

34 A Land és a Bizottság arra hivatkozik, hogy a DLH érvelését el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

35 Ami először is a DLH által a viszonválaszában és a Bíróság előtti tárgyaláson hivatkozott azon érvet illeti, amely szerint a fellebbezés elfogadhatatlan annyiban, amennyiben a 2017. december 14-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság végzéshez (T-764/15, EU:T:2017:933) fűződő jogerő elvének a megkérdőjelezésére irányul, emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság eljárási szabályzatának 127. cikke értelmében az eljárás további részében semmilyen új jogalapot nem lehet felhozni, kivéve ha az olyan jogi vagy ténybeli helyzetből származik, amely az eljárás során merült fel.

36 Következésképpen, mivel a 2017. december 14-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság végzéshez (T-764/15, EU:T:2017:933) fűződő jogerő elvére vonatkozó érvre a DLH a fellebbezéssel szembeni válaszbeadványában nem hivatkozott, és mivel ez az érv nem olyan jogi vagy ténybeli helyzetből származik, amely az eljárás során merült fel, az említett érvet elkésettnek kell tekinteni, következésképpen azt mint elfogadhatatlant el kell utasítani.

37 Másodszor, az Európai Unió Bírósága alapokmánya 56. cikkének második bekezdéséből kitűnik, hogy a tagállamokon és az Európai Unió intézményein kívüli beavatkozók fellebbezést nyújthatnak be a Törvényszék határozata ellen, ha e határozat őket közvetlenül érinti.

38 A jelen ügyben a Törvényszék előtti beavatkozóként eljáró Land jogilag megkövetelt módon bizonyítja, hogy a megtámadott ítélet őt közvetlenül érinti.

39 Amint ugyanis arra a Land a fellebbezésében rámutat, ezen ítélet azzal a következménnyel jár, hogy egyrészt kötelezi őt arra, hogy téríttesse vissza a szóban forgó támogatás azon részleteit, amelyeket már odaítéltek az FFHG-nek, másrészt pedig megtiltja számára, hogy e támogatásból a jövőben új részleteket fizessen ki.

40 A DLH-nak a Bíróság előtti tárgyaláson hivatkozott azon érve, amely szerint az FFHG-t ezentúl érintő fizetésképtelenségi eljárásra tekintettel az FFHG már semmiképpen sem tudta volna kifizetni a szóban forgó támogatás fennmaradó részleteit, nem alkalmas arra, hogy módosítsa ezt a következtetést. Még ha feltételezzük is ugyanis, hogy ez a helyzet áll fenn, a megtámadott ítélet továbbra is arra kötelezi a Landot, hogy mindenképpen téríttesse vissza a szóban forgó támogatás azon részeit, amelyeket már folyósított az FFHG részére.

41 Ezenkívül az a körülmény, hogy a Land nem hozta meg a megtámadott ítéletben előírt valamennyi intézkedést – még ha bizonyítást nyerne is –, nem alkalmas a jelen ítélet 39. és 40. pontjában tett megállapítások módosítására, amelyek elegendők annak bizonyításához, hogy a megtámadott ítélet közvetlenül érinti a Landot, és hogy fellebbezést nyújthat be ez utóbbi ítélettel szemben, anélkül hogy ezenkívül meg kellene vizsgálni, hogy e félnek fennáll-e az eljáráshoz fűződő érdeke.

42 Harmadszor, a Land képviselőjének meghatalmazása kifejezetten előírja, hogy képviselheti a Landot az uniós bíróságok előtt az állami támogatásokkal kapcsolatos jogvitákban. Ezenkívül a DLH nem állítja, és még kevésbé bizonyítja, hogy ez a meghatalmazás, noha azt 2019. június 7-én bocsátották ki, már nem érvényes. Következésképpen az említett meghatalmazás megfelel a Bíróság eljárási szabályzata 44. cikke (1) bekezdésének b) pontjában előírt feltételeknek (lásd ebben az értelemben: mobile.de kontra EUIPO ítélet, C-418/16 P, EU:C:2018:128, 34. és 39. pont).

43 Ebből következően a Land fellebbezése elfogadható.

A Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezés elfogadhatóságáról

A felek érvei

44 A DLH arra hivatkozik, hogy a Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezés elfogadhatatlan, mivel először is a csatlakozó fellebbezés nem jelöli meg azt az időpontot, amikor a Land fellebbezését ezen intézménynek kézbesítették, ellentétben azzal, amit a Bíróság eljárási szabályzata 177. cikke (1) bekezdésének b) pontja előír.

45 Másodszor, a Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezés sérti ezen eljárási szabályzat 178. cikke (3) bekezdésének második mondatát, mivel nagyrészt megegyezik az ezen intézmény által a fellebbezésre válaszul benyújtott beadvánnyal.

46 Harmadszor, e csatlakozó fellebbezés elfogadhatatlan, mivel maga a fellebbezés is elfogadhatatlan.

47 Negyedszer, az említett csatlakozó fellebbezés benyújtása visszaélésszerű, mivel a Bizottság semmilyen jogsértési eljárást nem indított a Németországi Szövetségi Köztársasággal szemben, miközben a DLH tájékoztatta őt arról, hogy a Hahn IV. határozat elfogadását követően sem az FFHG, sem a Land nem térítette vissza az érintett támogatásokat a Ryanairrel annak érdekében, hogy a megfelelő összegeket zárolt számlára utalják át.

48 A Bizottság és a Land arra hivatkozik, hogy a DLH érvelését el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

49 Először is a DLH azon érvét illetően, amelynek értelmében a Bizottság csatlakozó fellebbezése elfogadhatatlan, mivel a Land fellebbezése is az, elegendő megállapítani, hogy ezt az érvet a jelen ítélet 35–43. pontjában tett megállapításokra tekintettel el kell utasítani.

50 Másodszor emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság eljárási szabályzatának 172. és 174. cikke értelmében a Törvényszék előtti szóban forgó ügyben részt vevő, a fellebbezésnek való helyt adásban vagy a fellebbezés elutasításában érdekelt felek válaszbeadványt nyújthatnak be, amelynek kérelmei e fellebbezésnek egészben vagy részben történő helyt adására vagy a fellebbezés egészben vagy részben történő elutasítására irányulnak. E felek ezen eljárási szabályzat 176. cikke, valamint 178. cikkének (1) és (3) bekezdése értelmében csatlakozó fellebbezést is benyújthatnak, amelyet külön iratban, a válaszbeadványtól elkülönítve kell benyújtani, amelynek kérelmei a Törvényszék határozatának egészben vagy részben történő hatályon kívül helyezésére irányulnak, olyan jogalapokra és jogi érvekre támaszkodva, amelyek különböznek a válaszbeadványban felhozott jogalapoktól és érvektől (2017. december 7-i Eurallumina kontra

Bizottság végzés, C-323/16 P, EU:C:2017:952, 30. pont; 2020. szeptember 3-i Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland és társai kontra Bizottság ítélet, C-817/18 P, EU:C:2020:637, 47. pont).

51 Ezen együttesen értelmezett rendelkezésekből kitűnik, hogy a válaszbeadvány nem irányulhat arra, hogy a fellebbezésben felhozottaktól eltérő és önálló indokok alapján kérje a Törvényszék határozatának hatályon kívül helyezését, mivel ilyen indokokat csak csatlakozó fellebbezés keretében lehet felhozni (2020. szeptember 3-i Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland és társai kontra Bizottság ítélet, C-817/18 P, EU:C:2020:637, 48. pont). Ebből az is következik, hogy a csatlakozó fellebbezésnek főszabály szerint az ugyanazon fél által benyújtott fellebbezésre benyújtott válaszbeadványban felhozott jogalapoktól és érvektől elkülönülő és önálló jogalapokat és érveket kell tartalmaznia.

52 A jelen ügyben a Bizottság által benyújtott csatlakozó fellebbezésben felhozott több jogalap részben egybeesik a Bizottság által a Land fellebbezésének alátámasztására benyújtott válaszbeadványban hivatkozott érvekkel.

53 Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy csatlakozó fellebbezésében a Bizottság maga is a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését kéri olyan jogalapokra hivatkozva, amelyek részben önállóak, és különböznek a fellebbezésben felhozott jogalapoktól. A jelen ítélet 50. pontjában felidézett szabályok értelmében ilyen kérelmet és ilyen jogalapokat nem lehetett a válaszbeadványában előterjeszteni és felhozni, és ezért a Bizottság e szabályoknak megfelelően nyújtott be csatlakozó fellebbezést. E körülmények között nem róható fel a Bizottságnak, hogy a csatlakozó fellebbezésében kifejtette a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése iránti kérelmének alátámasztására felhozott valamennyi jogalapot, beleértve azokat is, amelyeket a válaszbeadványában is felhozott, ahelyett hogy a jogalapjait e csatlakozó fellebbezés és e válaszbeadvány között megosztotta volna, ami azzal a kockázattal járt volna, hogy sérül érvelésének koherenciája (lásd ebben az értelemben: 2017. december 7-i Eurallumina kontra Bizottság végzés, C-323/16 P, EU:C:2017:952, 31. pont).

54 Harmadszor, a Bíróság eljárási szabályzata 177. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében a csatlakozó fellebbezésben fel kell tüntetni azt az időpontot, amikor a fellebbezést a csatlakozó fellebbezést előterjesztő félnek kézbesítették. Márpedig a DLH rámutat, hogy a Bizottság által a jelen ügyben benyújtott csatlakozó fellebbezésben nem szerepel ilyen utalás.

55 Bár igaz, hogy ez a hivatkozás nem jelenik meg e csatlakozó fellebbezésben, nem vitatott, hogy a fellebbezés Bizottság részére történő kézbesítésének időpontját, azaz 2021. augusztus 5-ét kifejezetten megemlíti az e fellebbezésre vonatkozó válaszbeadvány, amelyet a Bizottság nyújtott be, és amelyet kézbesítettek a DLH-nak és a Landnak. Ezenkívül egyáltalán nem vitatott, hogy e csatlakozó fellebbezést a Bizottság az előírt határidőn belül nyújtotta be.

56 Ebből következik, hogy az a körülmény, hogy a Bizottság a csatlakozó fellebbezésében elmulasztotta feltüntetni a Bíróság eljárási szabályzata 177. cikke (1) bekezdésének b) pontjában előírt hivatkozást, nem minősül olyan szabálytalanságnak, amely e csatlakozó fellebbezés elfogadhatatlanságához vezethetne, mivel a többi félnek lehetősége volt annak ellenőrzésére, hogy az említett csatlakozó fellebbezést valóban a fellebbezés kézbesítésétől számított két hónapos határidőn belül nyújtották-e be.

57 Ellentétben azzal, amit a DLH az alapfellebbezésre benyújtott viszonválaszában állít, az a körülmény, hogy a Bizottság alapfellebbezésre benyújtott válaszbeadványában foglalt kérelmek a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésére irányulnak, nem pedig – mint azt a Bíróság eljárási szabályzatának 174. cikke előírja – e fellebbezésnek egészben vagy részben történő helyt adására vagy elutasítására, nem változtat ezen a következtetésen. Az ilyen szabálytalanság ugyanis csak azon kereseti kérelem elfogadhatatlanságát vonja maga után, amelyben a Bizottság e válaszbeadványban a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését kéri (lásd ebben az értelemben: 2017. május 30-i Safa Nicu Sepahan kontra Tanács ítélet, C-45/15 P, EU:C:2017:402, 21. pont).

58 Végül, még ha bizonyítottnak is tekintjük, az a körülmény, hogy a Land nem tette meg a megtámadott ítéletnek vagy a Hahn IV. határozatnak való megfeleléshez szükséges lépéseket, nem teszi elfogadhatatlanná a Bizottságnak az ezen ítélet hatályon kívül helyezésére irányuló csatlakozó fellebbezését.

59 Következésképpen a Bizottság csatlakozó fellebbezése elfogadható.

A Bizottság alapfellebbezésének és csatlakozó fellebbezésének megalapozottságáról

Előzetes észrevételek

60 Fellebbezésének alátámasztása érdekében a Land öt jogalapra hivatkozik, amelyek közül az első az EUMSZ 263. cikk negyedik bekezdésének megsértésén és az indokolás hiányán, a második a Frankfurt-Hahn repülőtér vonzáskörzetének értékelésével kapcsolatos téves jogalkalmazáson, a harmadik a *ne ultra petita* elvének megsértésén, a negyedik azon feltételek megsértésén alapul, amelyek mellett a Bizottság eltekinthet az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárás megindításától, az ötödik pedig az EUMSZ 264. cikk megsértésén alapul.

61 Csatlakozó fellebbezésének alátámasztására a Bizottság hat jogalapra hivatkozik, amelyek közül az elsőt az EUMSZ 263. cikk megsértésére, a másodikat a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok megsértésére, a felek által hivatkozott érvekre való válaszadásra és a felek meghallgatására vonatkozó kötelezettség megsértésére, a harmadikat pedig az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárás megindításának mellőzésére vonatkozó bizottsági határozatok érvényességének vizsgálata során téves kritérium alkalmazására alapítja, a negyedik a légi közlekedési támogatásokról szóló iránymutatás téves értelmezésén, az ötödik a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok megsértésén, a hatodik pedig a Törvényszék eljárási szabályzatának figyelmen kívül hagyásán, a hivatalból történő téves vizsgálaton és valamely bizonyíték elferdítésén alapul.

A DLH kereshetőségi jogának hiányára alapított jogalapokról

A felek érvei

– *A fellebbezésben felhozott első jogalapról*

62 Első jogalapjával a Land azt kifogásolja, hogy a Törvényszék megsértette az EUMSZ 263. cikk negyedik bekezdését, valamint az indokolási kötelezettségét.

63 Ezen első jogalap második részében a Land közelebbről úgy véli, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 62. és 86. pontjában megállapította, hogy az első fokon benyújtott keresetlevél egészének elemzéséből az következik, hogy a DLH előtte az eljárási jogainak megsértésére hivatkozott. A DLH ugyanis e keresetlevélben a Bizottság által a szóban forgó támogatás engedélyezése során elkövetett hibákra történő hivatkozásra szorítkozott. A Törvényszék azzal, hogy annak megállapítására szorítkozott, hogy az ilyen jogsértésre vonatkozó állítás az említett keresetlevél egészének elemzéséből eredt, megsértette egyébiránt az indokolási kötelezettségét.

64 A Bizottság úgy véli egyrészt, hogy a Törvényszék elferdítette ugyanezen keresetlevél tartalmát, vagy legalábbis jogilag tévesen értelmezte azt, amikor úgy ítélte meg, hogy a keresetlevél egyetlen, a DLH eljárási jogainak megsértésére alapított jogalapot tartalmaz, holott az valójában több jogalapot tartalmaz. Másrészt a Törvényszéknek a megtámadott ítélet 59., 62. és 86. pontjában szereplő azon állítása, amely szerint elegendő, ha az eljárási jogok megsértését a kereset vagy a keresetlevél egésze kifogásolja, ellentétes az EUMSZ 263. cikk negyedik bekezdésével.

65 A DLH erre azt válaszolja, hogy az első fokon benyújtott keresetlevél 55. és azt követő pontjaiban kifejezetten hivatkozott eljárási jogainak megsértésére, mivel e szempont említésre került az első fokon indított keresete, valamint az annak alátámasztására felhozott jogalapok között, amint azt e keresetlevél 14. pontja is tanúsítja.

– *A Bizottság csatlakozó fellebbezésének második jogalapjáról*

66 Csatlakozó fellebbezésének második jogalapjával a Land által támogatott Bizottság azt állítja, hogy a Törvényszék megsértette a bizonyítási teherre vonatkozó szabályokat, valamint a felek által hivatkozott érvekre való válaszadásra és a felek meghallgatására vonatkozó kötelezettségét.

67 E második jogalap első részében a Bizottság azt állítja, hogy a DLH a Törvényszék előtt soha nem állította, hogy a Frankfurt-Hahn és Frankfurt am Main-i repülőtér versenyben áll, sem pedig azt, hogy az előbbi javára nyújtott támogatások bármilyen hatással lehetnek az utóbbira.

68 A megtámadott ítélet 50. pontja ennélfogva téves jogalkalmazáson alapul, amennyiben a Törvényszék olyan állításra hivatkozik, amelyet a DLH nem fogalmazott meg előtte, és amelynek hitelességét mindenesetre nem vizsgálta meg.

69 A megtámadott ítélet 52–54. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a Ryanair versenynyomást gyakorol a DLH-ra, amely a szóban forgó támogatás FFHG-nek való nyújtásának hiányában csökkenne, anélkül hogy megvizsgálta volna a DLH és a Bizottság által szolgáltatott bizonyítékokat, ami sérti a bizonyítási teherre vonatkozó szabályokat is.

70 A DLH erre azt válaszolja, hogy az első fokon benyújtott keresetlevelében bizonyította, hogy a két érintett repülőtér versenyben áll egymással. Az ilyen versenyhelyzet már a keresetlevél 43., 117. és azt követő pontjaiban említett azon körülményen alapul, hogy e repülőterek vonzáskörzetei átfedik egymást. Egyébiránt az említett keresetlevél 43. pontjában azt állította, hogy az e repülőterekről induló légi útvonalakat illetően verseny áll fenn az említett repülőterek között.

71 Ezenkívül a Bizottság nem vitathatja a Törvényszék által megállapított azon tényt, hogy a Frankfurt am Main-i és a Frankfurt-Hahn repülőtér versenyben áll egymással, mivel a csatlakozó fellebbezés a jogalapokra korlátozódik.

72 Másodlagosan a DLH bizonyította, hogy a Frankfurt-Hahn repülőtér olyan mértékű versenynyomást gyakorolt a Frankfurt am Main-i repülőtérre, amely lehetővé tette a Ryanair számára, hogy 2017 márciusában bázist nyisson.

73 Csatlakozó fellebbezése második jogalapjának második részében a Bizottság azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 52. és 53. pontjában úgy ítélte meg, hogy a Ryanair által kínált, a Frankfurt-Hahn repülőtérről induló járatok, valamint a DLH által ugyanezen célállomásokon üzemeltetett, Frankfurt am Main-i repülőtérről induló járatok esetében a Ryanair és a DLH versenytárs volt. Márpedig a Bizottság a Törvényszék előtt arra hivatkozott, hogy a Frankfurt am Main-i repülőtérről a DLH által üzemeltetett járatok „prémiumjáratokat" és átutazó utasokat érintett, míg a Ryanair alacsony költségű járatokat biztosított a „pontból pontba" történő utasforgalom keretében. A Bizottság azt is bizonyította, hogy a DLH által szolgáltatott állítólagos bizonyítékok nem tartalmaztak semmilyen információt az utasok számának és az árak alakulására vonatkozóan, és hogy komoly kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy a DLH ténylegesen mely útvonalakat, és milyen időpontokban szolgált ki. Mivel a Bizottság ezen érvelése az ügy kimenetele szempontjából nagy jelentőséggel bír, a Törvényszéknek válaszolnia kellett volna azokra.

74 A DLH erre azt válaszolja, hogy a Törvényszék nem köteles figyelembe venni az előtte felhozott érveket, csupán a meghallgatáshoz való jog tiszteletben tartására irányuló kötelezettséget köteles biztosítani.

A Bíróság álláspontja

75 Mivel a vitatott határozatot a Németországi Szövetségi Köztársaságnak, nem pedig a DLH-nak címezték, emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 263. cikk negyedik bekezdése szerint két esetben kell elismerni valamely természetes vagy jogi személy ahhoz szükséges kereshetőségi jogát, hogy olyan uniós jogi aktussal szemben indíthasson keresetet, amelynek e személy nem címzettje. Egyrészt ilyen kereset csak azzal a feltétellel indítható, hogy e jogi aktus e személyt közvetlenül és személyében érinti. Másrészt az ilyen személy keresetet indíthat olyan végrehajtási intézkedéseket maga után nem vonó, rendeleti jellegű jogi aktussal szemben, amely őt közvetlenül érinti (2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

76 E tekintetben mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a megtámadott ítélet 33. pontjában a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy mivel a vitatott határozat egyedi támogatásra vonatkozik, kizárt, hogy e határozat rendeleti jellegű jogi aktus legyen. E megállapítást végeredményben a jelen fellebbezések keretében nem vitatják.

77 Ami azt a kérdést illeti, hogy a DLH-t a vitatott határozat az EUMSZ 263. cikk negyedik bekezdése értelmében közvetlenül és személyé érintette-e, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy azok a jogalanyok, akik nem címzettjei egy határozatnak, csak akkor állíthatják, hogy személyükben érintettek, ha e határozat sajátos jellemzőik vagy egy őket minden más személytől megkülönböztető ténybeli helyzet folytán vonatkozik rájuk, és ennélfogva az ilyen határozat címzettjéhez hasonló módon egyéníti őket (lásd különösen: 1963. július 15-i Plaumann kontra Bizottság ítélet, 25/62, EU:C:1963:17, 223. o.; 2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 51. pont).

78 Mivel az elsőfokú eljárásban előterjesztett kereset állami támogatásról szóló bizottsági határozatot érintett, emlékeztetni kell arra is, hogy az EUMSZ 108. cikk szerinti, állami támogatásokra irányuló vizsgálati eljárás keretében meg kell különböztetni egyrészről a támogatásoknak az e cikk (3) bekezdése szerinti előzetes vizsgálatára vonatkozó szakaszt, amelynek célja pusztán az, hogy a Bizottság előzetes véleményt formálhasson az adott támogatás belső piaccal való részleges vagy teljes összeegyeztethetőségéről, másrészről pedig az említett cikk (2) bekezdése szerinti vizsgálati szakaszt. Csak ez utóbbi vizsgálati szakasz keretében – amelynek célja, hogy a Bizottság számára lehetővé tegye az ügy valamennyi körülményéről való teljes körű tájékozódást – írja elő az EUM-Szerződés ezen intézmény számára azt a kötelezettséget, hogy az érintetteket felhívja észrevételeik megtételére (lásd különösen: 2015. szeptember 17-i Mory és társai kontra Bizottság ítélet, C-33/14 P, EU:C:2015:609, 94. pont; 2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 52. pont).

79 Ebből következik, hogy – amint arra a Törvényszék a megtámadott ítélet 36. pontjában helyesen emlékeztetett – amennyiben a Bizottság az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárás megindítása nélkül az ugyanezen cikk (3) bekezdése alapján hozott határozatával megállapítja, hogy valamely támogatás összeegyeztethető a belső piaccal, ezen eljárási garanciák kedvezményezettjei e garanciák tiszteletben tartását csak akkor tudják érvényesíteni, ha lehetőségük van arra, hogy e határozatot az uniós bíróság előtt megtámadják. Ezért az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése értelmében vett „érintett fél” által az ilyen határozat ellen benyújtott megsemmisítés iránti keresetet az uniós bíróság akkor nyilvánítja elfogadhatónak, ha e kereset indítója azzal az utóbbi rendelkezés által biztosított eljárási jogait kívánja védelmezni (lásd ebben az értelemben: 2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

80 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az „érdekelt fél” fogalmának a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következő meghatározását az uniós jogalkotó az [EUMSZ 108. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL 1999. L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) 1. cikkének h) pontjában kodifikálta, amelynek helyébe a 2015/1589 rendelet 1. cikkének h) pontja lépett. Ez utóbbi rendelkezés úgy határozza meg az „érdekelt fél” analóg fogalmát, mint „olyan tagállam vagy személy, vállalkozás vagy vállalkozások társulása, amelyek, illetve akinek érdekeit a támogatás nyújtása érintheti, különösen a támogatás kedvezményezettje, a versenytárs vállalkozások és a szakmai szövetségek” (2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 58. pont).

81 A jelen ügyben nem kétséges, hogy a vitatott határozatot az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésében, valamint a 2015/1589 rendelet 4. cikkének (3) bekezdésében előírt előzetes vizsgálati szakasz végén, következésképpen anélkül fogadták el, hogy megindították volna az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdésében, valamint az e rendelet 4. cikkének (4) bekezdésében előírt hivatalos vizsgálati eljárást.

82 A Törvényszék tehát helyesen állapította meg, hogy a DLH által indított kereset elfogadhatónak tekinthető, amennyiben e légitársaság egyrészt bizonyította, hogy a 2015/1589 rendelet 1. cikkének h) pontja értelmében vett „érdekelt fél”, másrészt pedig az eljárási jogainak megsértésére hivatkozott.

83 A Land és a Bizottság ugyanakkor úgy véli, hogy a megtámadott ítélet 32–64. pontjában a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy a jelen ügyben mindkét feltétel teljesült.

– *A DLH „érdekelt fél” minőségéről*

84 A megtámadott ítélet 39–56. pontjában a Törvényszék lényegében megállapította, hogy a DLH két okból is a 2015/1589 rendelet 1. cikkének h) pontja értelmében vett „érdekelt fél”.

85 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy bár az „érdekelt fél” e rendelkezésben meghatározott fogalma így különösen a támogatás kedvezményezettjével versenytárs vállalkozásokat is magában foglalja, tény, hogy e fogalom – amint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 44. pontjában helyesen megállapította – meghatározatlan számú kedvezményezettet takar (lásd ebben az értelemben: 2011. május 24-i Bizottság kontra Kronoply és Kronotex ítélet, C-83/09 P, EU:C:2011:341, 63. pont; 2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 59. pont).

86 Ekképpen kitűnik a Bíróság ítélkezési gyakorlatából, hogy egy olyan vállalkozás, amely a támogatás kedvezményezettjének nem közvetlen versenytársa, a 2015/1589 rendelet 1. cikkének h) pontja értelmében „érdekelt félnek” minősülhet annyiban, amennyiben arra hivatkozik, hogy az érdekeit érintheti a támogatás nyújtása, ami azt igényli, hogy a jogilag megkövetelt módon bizonyítsa, hogy a támogatás konkrét hatást gyakorolhat a helyzetére. Ennélfogva az „érdekelt fél” minőség nem feltételezi szükségképpen a versenytársi viszonyt (lásd ebben az értelemben különösen: 2011. május 24-i Bizottság kontra Kronoply és Kronotex ítélet, C-83/09 P, EU:C:2011:341, 64. és 65. pont; 2021. szeptember 2-i Ja zum Nürburgring kontra Bizottság ítélet, C-647/19 P, EU:C:2021:666, 58. pont; 2023. január 31-i Bizottság kontra Braesch és társai ítélet, C-284/21 P, EU:C:2023:58, 60. pont).

87 Másodszor hangsúlyozni kell, hogy a megtámadott ítélet 55. pontjában a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó támogatás nyújtása konkrét hatással lehet a DLH helyzetére egyrészt az első „elosztóközpontját” jelentő Frankfurt am Main-i repülőtér működését, másrészt pedig az e repülőtérről a DLH által kínált járatok célállomásai tekintetében fennálló versenyt illetően.

88 Közelebbről, a Törvényszék a megtámadott ítélet 50. pontjában először is megállapította, hogy a szóban forgó támogatás érintheti a Frankfurt am Main-i repülőtér versenyhelyzetét.

89 Mindazonáltal, amint arra a Bizottság a csatlakozó fellebbezése második jogalapjának első részében helyesen rámutat, az első fokon benyújtott keresetlevélből nem tűnik ki, hogy a DLH hivatkozott volna ilyen érvre kereshetőségi jogának igazolása érdekében. Márpedig, mint azt a jelen ítélet 86. pontja felidézi, kizárólag a felperesnek kell bizonyítania, hogy a szóban forgó támogatási intézkedésnek konkrét hatása lehet a helyzetére.

90 Végül a megtámadott ítélet 50. pontja téves jogalkalmazáson alapul.

91 Másodszor, a Törvényszék a megtámadott ítélet 51–54. pontjában hangsúlyozta, hogy a szóban forgó támogatás nyújtása azáltal, hogy lehetővé tette az FFHG számára, hogy folytassa tevékenységeit, lehetővé tette a Ryanair számára, hogy a Frankfurt-Hahn repülőtérről kiindulva fenntartsa a DLH-ra gyakorolt versenynyomást. E megállapítás azon alapul, hogy e két légitársaság versenytárs, mivel ugyanazon célállomásokra kínálnak járatokat a Frankfurt-Hahn repülőtérről és a Frankfurt am Main-i repülőtérről, amit – amint az a megtámadott ítélet 51. pontjában szerepel – a DLH által az eljárási irataiban és a Törvényszék előtti tárgyaláson benyújtott célállomások listái is tanúsítanak.

92 Ezen 51. pontból tehát kifejezetten kitűnik, hogy a Törvényszék figyelembe vette a DLH által szolgáltatott bizonyítékokat. Ezzel szemben, amint arra a Bizottság a csatlakozó fellebbezése második jogalapjának második részében rámutat, a megtámadott ítéletből egyáltalán nem következik, hogy a Törvényszék figyelembe vette volna a Bizottság által többek között a Törvényszékhez benyújtott viszonválaszának 33–40. pontjában hivatkozott érveket, amelyek arra irányultak, hogy megkérdőjelezzék a DLH által szolgáltatott bizonyítékok relevanciáját az e légitársaság és a Ryanair közötti versenyviszony fennállásának értékelése szempontjából.

93 E tekintetben emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy a fellebbezés keretében a Bíróság felülvizsgálatának célja többek között annak vizsgálata, hogy a Törvényszék a jogilag megkövetelt módon adott-e választ a fellebbező által felhozott érvek összességére, másrészt pedig arra, hogy az arra alapított jogalap, hogy a Törvényszék nem adott választ az elsőfokú eljárásban hivatkozott érvekre, lényegében az Európai Unió Bírósága alapokmányának – ezen alapokmány 53. cikke első bekezdése alapján a Törvényszékre alkalmazandó – 36. cikkéből és a Törvényszék eljárási szabályzatának 117. cikkéből eredő indokolási kötelezettség megsértésére való hivatkozást jelent (lásd ebben az értelemben: 2010. május 20-i Gogos kontra Bizottság ítélet, C-583/08 P, EU:C:2010:287, 29. pont; 2022. szeptember 29-i ABLV Bank kontra ESZT ítélet, C-202/21 P, EU:C:2022:734, 106. pont; 2023. február 2-i Spanyolország és társai kontra Bizottság ítélet, C-649/20 P, C-658/20 P és C-662/20 P, EU:C:2023:60, 118. pont).

94 Kétségtelen, hogy a Törvényszék nem köteles olyan magyarázatot adni, amely egyenként és kimerítően követi a felek által előadott összes érvet, a Törvényszék indokolása tehát lehet hallgatólagos is, amennyiben lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy megismerjék az érvelésük Törvényszék általi elutasításának okait, és lehetővé teszi a Bíróság számára, hogy a felülvizsgálat elvégzéséhez elegendő információval rendelkezzen (2008. szeptember 9-i FIAMM és társai kontra Tanács és Bizottság ítélet, C-120/06 P és C-121/06 P, EU:C:2008:476, 96. pont; 2022. december 1-jei EUIPO kontra Vincenti ítélet, C-653/20 P, EU:C:2022:945, 47. pont).

95 Mindemellett, mivel a jelen ügyben a Bizottság által benyújtott adatok a DLH által szolgáltatott adatok relevanciájának vitatására irányultak, a Törvényszéknek a rá háruló indokolási kötelezettség teljesítése érdekében ki kellett volna fejtenie azokat az okokat, amelyek miatt úgy ítélte meg, hogy e bizonyítékok nem alkalmasak arra, hogy megkérdőjelezzék – a DLH által szolgáltatott információkon alapuló – azon értékelését, amely szerint e légitársaság és a Ryanair ugyanazon a légi utasszállítási piacon tevékenykedett, és ennélfogva versenytársak voltak.

96 A fentiekből következik, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, és megsértette az indokolási kötelezettségét, amikor úgy ítélte meg, hogy a DLH a 2015/1589 rendelet 1. cikkének h) pontja értelmében vett „érdekelt fél”.

97 Következésképpen a Bizottság által felhozott második jogalap első és második részének helyt kell adni.

– *A DLH-nak az eljárási jogai megsértésére való hivatkozásáról*

98 Először is meg kell állapítani, hogy a Törvényszéknek a megtámadott ítélet 64. pontjában szereplő azon megállapítása, amely szerint a DLH az első fokon benyújtott keresetlevelében az eljárási jogainak megsértésére hivatkozott, az általa ezen ítélet 62. és 63. pontjában tett megállapításokon alapul.

99 E tekintetben a Törvényszék az említett ítélet 62. pontjában úgy ítélte meg, hogy „a keresetlevél egészének elemzéséből következik”, hogy a DLH által indított kereset „a kifogást nem emelő határozat megsemmisítésére vonatkoz[ott], vitatva azt a tényt, hogy [e] határozat elmulaszt[otta] a [szóban forgó] támogatás teljes körű vizsgálatát, ami sért[ette] a [DLH]-t, mivel érdekelt fél, és [sértette] a meghallgatáshoz való jogát és az eljárási jogait”.

100 A megtámadott ítélet 63. pontjában a Törvényszék azt is pontosította, hogy „ami […] a hivatalos eljárás megindítása nélkül hozott határozat jogszerűségét vitató keresetet illeti, meg kell vizsgálni a [DLH] által egyetlen jogalapban felhozott valamennyi érvet annak értékelése érdekében, hogy azok lehetővé teszik-e azon komoly nehézségek azonosítását, amelyek fennállása esetén a Bizottság köteles lett volna megindítani az említett eljárást”.

101 Másodszor emlékeztetni kell arra, hogy az uniós bíróságnak nem kell úgy értelmeznie valamely felperesnek kizárólag a támogatást értékelő határozat megalapozottságát vitató keresetét, mint amely valójában a felperes EUMSZ 108. cikk (2) bekezdésére alapozott eljárási jogait kívánja megvédeni, amennyiben a felperes nem adott elő kifejezetten erre irányuló jogalapot, mivel ellenkező esetben az uniós bíróság megváltoztatná e kereset tárgyát (2021. szeptember 2-i Ja zum Nürburgring kontra Bizottság ítélet, C-647/19 P, EU:C:2021:666, 115. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

102 Mindemellett elfogadhatók a felperes azon érvei, amelyek kifejezetten annak bizonyítására irányulnak, hogy a Bizottságnak meg kellett volna indítania a hivatalos vizsgálati szakaszt, amennyiben az a kereset, amelynek alátámasztására ezen érvekre hivatkoznak, ténylegesen az ilyen eljárás megindítását mellőző határozat megsemmisítésére irányul, és a keresetlevél szövege szerint a felperes arra hivatkozik, hogy a vizsgálati eljárás megindításának elmaradása megakadályozta őt abban, hogy az őt megillető eljárási garanciákban részesüljön (lásd ebben az értelemben: 2011. szeptember 22-i Belgium kontra Deutsche Post és DHL International ítélet, C-148/09 P, EU:C:2011:603, 61–63. pont).

103 A jelen ügyben először is igaz, hogy – amint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 62. pontjában hangsúlyozta – a DLH által előtte indított kereset az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati szakasz megnyitását mellőző bizottsági határozat megsemmisítésére irányult.

104 Mindemellett másodszor hangsúlyozni kell, hogy – amint arra a főtanácsnok az indítványának 98. pontjában rámutatott – a Törvényszék megsértette indokolási kötelezettségét, amikor ezen ítélet 62. pontjában annak kijelentésére szorítkozott, hogy a DLH által az eljárási jogainak megsértésére való hivatkozás az első fokon benyújtott keresetlevél egészének elemzéséből ered. A Törvényszéknek ezzel szemben kifejezetten meg kellett volna említenie e keresetlevél azon pontjait, amelyek alapján ilyen értékelést végzett annak érdekében, hogy lehetővé tegye a felek számára – amint arra a jelen ítélet 94. pontja emlékeztet –, hogy megismerjék azokat az okokat, amelyek alapján így döntött, a Bíróság számára pedig felülvizsgálati jogkörét.

105 Harmadszor, amint arra a főtanácsnok az indítványának 97. pontjában lényegében szintén rámutatott, a Törvényszéknek azt is meg kellett volna vizsgálnia, hogy a DLH által felhozott kifogások közül melyek irányultak kifejezetten annak bizonyítására, hogy a Bizottságnak meg kellett volna indítania a hivatalos vizsgálati szakaszt.

106 Márpedig a megtámadott ítéletből nem tűnik ki, hogy a Törvényszék végzett volna ilyen vizsgálatot. Éppen ellenkezőleg, ezen ítélet 63. pontjából az következik, hogy a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy mivel az első fokon indított kereset annak vitatására irányult, hogy a Bizottság

megtagadta az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerinti hivatalos vizsgálati eljárás megindítását, a Törvényszék köteles volt megvizsgálni a DLH által annak mérlegelése érdekében felhozott valamennyi érvet, hogy azok lehetővé teszik-e olyan komoly nehézségek azonosítását, amelyeknek a Bizottságot ilyen eljárás megindítására kellett volna vezetniük, anélkül hogy előzetesen megvizsgálta volna, hogy ezen érvek mindegyike kifejezetten ilyen nehézségek fennállásának bizonyítására irányult-e.

107 Ebből következik, hogy a Törvényszék azon értékelése, amely szerint a DLH az eljárási jogainak megsértésére hivatkozott, téves jogalkalmazáson és az indokolási kötelezettség megsértésén alapul.

108 Következésképpen a Land első fellebbezési jogalapja második részének helyt kell adni.

109 A fenti megfontolások összességére tekintettel, és anélkül, hogy határozni kellene sem a Land első fellebbezési jogalapjának első részéről, sem a Bizottság csatlakozó fellebbezése első jogalapjáról és második jogalapjának harmadik részéről, amelyek más okokból a kereset elfogadhatóságának vitatására irányulnak, sem pedig az alapfellebbezés és a csatlakozó fellebbezések többi jogalapjáról, amelyek a Törvényszéknek az ügy érdemére vonatkozó érvelésének megkérdőjelezésére irányulnak, és különösen a DLH által a csatlakozó fellebbezésében kifejtett, a Törvényszék által használt „átfogó forgatókönyv” fogalmának az EUMSZ 107. cikkel való összeegyeztethetőségére vonatkozó jogalapokról, a megtámadott ítéletet hatályon kívül kell helyezni.

A Törvényszékhez benyújtott keresetről

110 Az Európai Unió Bírósága alapokmánya 61. cikke első bekezdésének második mondata értelmében a Bíróság a Törvényszék határozatának hatályon kívül helyezése esetén az ügyet érdemben maga is eldöntheti, amennyiben a per állása megengedi.

111 A jelen esetben azonban nem ez a helyzet.

112 Tekintettel ugyanis több téves jogalkalmazásra és az indokolási kötelezettség megsértésére, az első fokon indított kereset elfogadhatóságának és adott esetben e kereset megalapozottságának vizsgálata olyan ténybeli értékeléseket foglal magában, amelyek a Bíróság részéről további pervezető intézkedések meghozatalát vagy az ügy iratainak vizsgálatát teszik szükségessé.

113 Következésképpen az ügyet vissza kell utalni a Törvényszék elé, és a költségekről jelenleg nem kell határozni.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

1) A Bíróság az Európai Unió Törvényszékének a 2021. május 19-i Deutsche Lufthansa kontra Bizottság ítéletét (T-218/18, EU:T:2021:282) hatályon kívül helyezi.

2) A Bíróság az ügyet visszautalja az Európai Unió Törvényszéke elé.

3) A Bíróság a költségekről jelenleg nem határoz.

Aláírások